

Carta als actors

Aquesta carta fou escrita i enviada a finals de Gener de l'any 2000 als actors amb els que ja havia treballat anteriorment i amb els que em disposava a treballar per al que havia de ser el segon espectacle de la *Trilogia 70. Flors* fou estrenat el mes de Maig següent en el marc de la programació del Mercat de les Flors. En demanar-me ara la seva publicació he decidit retallar-ne alguns fragments però no afegir ni modificar res.

Estimats actors:

La majoria de vosaltres sabeu el penosos que solen ser els nostres processos de treball. Em penso que ningú no n'ha estat mai aliè. D'una banda hi ha la implicació creativa que demanen els assaigs, de l'altre la heterogeneïtat dels equips actorals i, per últim, està el meu mal caràcter. ¿Són aquestes realment les causes que fan que sigui tan cansat fer un espectacle amb mi? Penso que és sobretot l'últim. He dit mal caràcter, però potser hauria de dir alguna altra cosa.

Porto tot aquest temps fent espectacles menors. Marcats per la voluntat de ser tècnicament correcte, de construir -tot i oblidant les normes- seguint un canon. ¿Com és que no ens adonem que és precisament la tècnica que ens allunya d'allò que realment ens fa disfrutar? Ens passem la nostra vida d'espectadors esmolant el nostre gust per reconèixer allò ben fet i ens oblidem que darrera d'aquesta perfecció no hi ha més que la repetició fins a l'infinit del mateix model. Busco un exemple. Fa un parell de mesos que vaig molt sovint al cinema,.. i ara no recordo cap de les pel·lícules que he vist. ¿No és ja això un símptoma? Faig un breu esforç per enrecordar-me de la que més m'hagi agradat. Sí, una pel·lícula titulada 23, em sembla. L'argument era interessant –la història d'un dels primers *hackers* informàtics- però no vaig ser capaç d'extreure res més que la pura anècdota biogràfica del protagonista, una anècdota tan perfectament narrada, tan ficcional, que no va fer més que permetre'm viure durant dues hores la vida d'una altra persona, la vida trepidant i carregada de sentit que jo mai no viuré. I en sortir del cinema m'en vaig oblidar completament. És normal? ¿Finalment, el 99% del cinema només servirà per fer-nos viure tot allò que no som, per fer-nos oblidar les nostres pròpies vides?

Sé que és inoportú que sigui precisament jo el que digui que hem estat tiranitzats per la tècnica, jo que he passat tantes hores parlant amb vosaltres del sentit del que estavem fent, d'allò que volíem explicar, i més quan tenim aquesta fama de fer espectacles bruts. Recordo que algun de vosaltres us negàveu a fer una escena perquè no la podíeu defensar ideològicament; i també recordo el que vàrem acabar anomenant humorísticament els *motins actorals*, que desenbocaven en llargues converses tranquilitzadores. I també és veritat -i us agraeixo- que tantes altres vegades dubtéssiu del que vosaltres mateixos pensàveu i em donéssiu el benefici impagable de seguir provant i d'intentar trobar en les accions la resposta a les vostres reticències. Però finalment, arribava el moment de posar en escena tot allò que havíem robat de les nostres vides -prefereixo aquesta expressió una mica poètica per estalviar-me l'inevitable "crear"- i allò havia de convertir-se en un espectacle, com si no

fos suficient tot allò que havíem fet. ¿Que no podia servir-nos tal qual sobre l'escenari o, en tot cas, amb una mínima preocupació per la correcció del producte? Demano amb aquesta carta, com si es tractés d'una imprecació, oblidar-me d'una vegada per totes de les *pauses dramàtiques*, de les *transicions*, de les *suspensions*, de l'*escolta*, de la *veritat escènica*, de la *presència*, dels *objectius*, del *ritme intern*, de la *relaxació*, de la *memòria emotiva*, de la *veu*, de l'*elocució*, de l'*expressió*, oblidar-me de la *dramatúrgia*, del *text*, de la *il·luminació*, de l'*escenografia*, de la *música*, del *vestuari*, del *principi i el final*, oblidar-me en definitiva de la Tècnica. ¿No haguéssim arribat molt més ràpidament a l'arrel d'allò que estàvem tractant, sense les floritures de l'espectacularitat? Només és ara que me n'adono que era un fet simptomàtic rebre dos guardons de la crítica, haver estat en l'"horitzó d'expectatives" d'uns senyors que vetllen pel bon desenvolupament de l'Art Dramàtic de la nostra ciutat ¿No hagües estat aquesta una bona raó per començar a dubtar ja llavors de la validesa d'allò que estàvem representant? Jo us demanava a vosaltres que no us preocupéssiu per la tècnica actoral i per contra jo no feia més que preocupar-me per la dramatúrgia. ¿No hagués estat molt millor enfotre'ns de la tècnica tots plegats, de Tota La Tècnica? Com és que no ens vàrem adonar a temps que era precisament el refinament el que destruïa Joventut EUROPEA, havent provat ja una versió poc tècnica que funcionava, i que tot just començava a donar els seus fruits al Festival de Sitges. ¿No he estat tot aquest temps fent de petit dictador per por d'equivocar-me, de ser poc correcte tècnicament? ¿I si finalment erem correctes tècnicament, no ho erem també incoscientment, ideològicament? ¿No es pot parlar d'idiotesa llavors, si el que finalment aconseguia era crear un clima violent en els assaigs i uns resultats escènics més aviat tebis?

Segueixo amb algunes idees que han de descarregar part de la culpa. Dues o tres petites coses en descàrreg que heu de llegir però entre parèntesi perquè no sembli ara que em desdic. Aquestes idees només han de servir per trobar en el nostre propi treball alguns fets que apuntin la possibilitat de fer una altra mena d'espectacles. I hauria de deixar d'utilitzar la paraula *espectacle*, massa sovint sembla que estigui parlant tècnicament d'un ofici i no hi ha res més allunyat de la meua voluntat en aquests moments. Estic parlant de les coses que fem, siguin *espectacles*, *sexe* o *cuina brasilera*. Intentaré, a partir d'ara, parlar genèricament. Deia que espero trobar en el que ja hem fet allò que ens permeti traçar una línia per fugir de la tècnica: una línia de fuga. Se m'acuden únicament dues vies:

1. D'una banda reconsiderar la validesa d'aquells *espectacles* que no volien ser *teatre*, que s'amagaven de la seva condició. Seria el cas de *Confort Domèstic* i *Joventut Catalana* i, en menor mesura, d'*El desig de ser dona* i *10.000 kg* (a l'Apolo). Eren *aconteixements* de la realitat i no pas *espectacles purament de ficció*. El fet de desenvolupar-se en llocs no teatrals (cases, sales de conferència, catacumbes o una discoteca) feia que la ficció assaltàs per sorpresa l'espectador sense permetre que aquest s'acomodés en la seva butaca. No és això obligar l'espectador a acceptar que està vivint un *aconteixement real*? En un *teatre convencional* l'espectador vol

oblidar que està visquent la seva vida i és precisament el que no hauríem de voler nosaltres¹.

2. La segona raó que em fa pensar que encara és possible fer alguna cosa que no sigui pura mentida, pura màscara, ja ho sabeu, aquesta segona raó sou vosaltres. No és que ara em posi tendre, sino que l'estil interpretatiu que fa temps que treballem és, junt amb la vostra presència, allò que fa que el públic cregui en allò que veu. Se m'ha colat la paraula presència per parlar de vosaltres tal com sou sobre l'escenari, cada dia més propers al que modernament entenem per un sant. Sí, aquells il·luminats que sense saber si per idiòcia o per infantilisme tenen sempre en la seva boca mots tan propers a la veritat que fa que se'ls escolti especialment. Els cantants ho fan gràcies a les seves virtuts vocals, vosaltres ho feu gràcies a les vostres virtuts morals. Penso que la virtut ideològica dels nostres espectacles no està tant en com els fem sino en com els interpreteu. I encara hauríem de fer un últim esforç per treure'ns del cap tanta teatralitat i correcció actoral. Cal fer-ho malament perquè aparegui la veritat!

Potser són aquestes les vies que ens han de permetre fer les coses sense tensions absurdes, sense jerarquies artificials. Les claus que han de permetre que ens despreocupem sense perdre la concentració. Penso que el nostre treball ha de ser una mica com el tir amb arc. Cal concentrar-se, apuntar direccionant totes les forces cap a un sol punt i, al mateix temps, oblidar la diana. Saber que el centre de la diana i la fletxa han d'unir-se per necessitat i deixar de preocupar-se per encertar. Penso que tots hem notat aquesta sensació en un moment o altre de les nostres vides: jugant a caniques o conduint, és el mateix, són aquells moments en que sembla que el que fem succeeixi per necessitat, no pas per voluntat pròpia. Són els moments en que el pensament i l'acció són una mateixa cosa. I aniré més lluny encara, tot i el perill de semblar posseït per alguna mena de religió cursi, perquè vull arribar una mica més lluny abans de rematar aquesta carta. Només unes línies, les últimes.

Quan encara feia coses d'arquitectura vaig tenir un mestre. Era una persona amb la que ens passàvem hores parlant de mil coses, però mai d'arquitectura. Treballàvem en el mateix despatx, ell era el meu jefe, i compartíem la mateixa taula de dibuix. Si ell estava treballant jo feia maquetes o me n'anava a passejar i quan ell marxava jo em posava a la taula per treballar. Ell deixava els plànols a sobre la taula i jo seia i seguia dibuixant. Mai no parlàvem de l'edifici, sino que l'anàvem construint alternadament. Projectàvem els edificis com si fossim una sola persona, no hi havia discussions, el que feiem era tan transparent que tenia les seves pròpies lleis i nosaltres no feiem més que ajudar a que allò es construís. Durant uns mesos vàrem ser capaços de deixar de banda la nostra personalitat, la nostra autoria, per tal que les coses es

¹ Us heu fixat que tot l'art del s.XX fugi de ser considerat Art per tal de confondre's amb la vida quotidiana? És com si per SER₁ l'aconteixement hagués de ser observat com un fet real i no pas artístic (la operació de Duchamp és exactament la inversa però amb el mateix objectiu). No són potser els objectes que han provocat controvèrsia i que han estat acusats de no ser artístics els que després han resultat ser més reveladors i *artístics*?

construïssin per la seva pròpia inèrcia. Per nosaltres, havia arribat a ser evident que un pilar tenia que estar en un lloc i no pas en un altre, que una finestra tenia que tenir un tamany i no un altre. Cada matí quan seia a la taula de dibuix després que en Pep hagués estat treballant la tarda anterior, el que em trobava eren sorpreses evidents. Quan trobava dibuixada una nova paret el que em sorprenia no era la seva originalitat, ni el fet que jo pensés que estava mal colocada, tot al contrari, el que em fascinava era que aquella paret havia de ser allà desde sempre, tant pel Pep com per mi, i que l'únic que havia fet ell havia estat dibuixar-la. I llavors jo dibuixava un pilar, però aquell pilar havia estat allà desde sempre. Enlloc de crear, el que feiem era desenterrar el que sempre havia estat d'aquella manera, com si l'arquer, enlloc d'encertar, restituís l'estat de les coses tal i com havien estat sempre: la fletxa unida amb la diana en els seu centre. I aquell treball em posava en un estat de felicitat que m'és difícil de descriure ara, era un estat de consciència exacerbada que em feia veure el món amb una nitidesa que rara vegada se m'havia descobert abans. Era un estat d'enamorament, potser? I de tant en tant passava algú per allà i mirava els plànols i preguntava per què aquell mur o aquelles rajoles, i per nosaltres era tan difícil explicar-ho perquè era tan evident... Per nosaltres era com si algú ens preguntés de sobte perquè hi ha aigua al mar.

El que vull dir és que la relació que s'establia entre l'arquer i la diana, s'establia entre dues persones, el Pep i jo. I els edificis es construïen com els nens, sense haver-ho de discutir. Probablement, gran part d'aquesta història va per tu Tomàs, perquè quan penso en la meua relació amb el Pep penso sovint en la que vàrem establir fent *El Desig*... I per la resta de vosaltres, per aquells assajos en els que tots erem conscients d'haver trobat alguna cosa. Com quan pensant en una consigna se t'acut una cosa que SAPS que és bona, que no esperes a que sigui jutjada perquè és tan evident... Puc assegurar que en aquests moments desapareix el treball i es converteix en plaer. Són moments en els que ja no tenen sentit els horaris ni les relacions jeràrquiques, ni la tècnica, tot succeix per necessitat, espontàniament. ¿Arribarà un moment en que la nostra relació sigui sempre així?

Us envio aquesta carta als actors d'abans i als d'ara, als primers per tot allò que us dec per haver-vos liat en aquestes travessies que mai no acabàven d'arribar a port i als segons per enpendre'n una de nova.

Barcelona a 31 de Gener del 2Mil